

Çağatay İNALLIGöztepe Spor Kulübü, İzmir, Türkiye
E- Posta : cagatay.inalli@gmail.com

ID 0000-0001-8548-8591

Doç. Dr. Aylin ZEKİOĞLU Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa, Türkiye
E- Posta : aylinzekioglu@yahoo.com

ID 0000-0002-7455-4845

Doç. Dr. Arkun TATAR

E- Posta : arkuntatar@yahoo.com

ID 0000-0002-2369-9040

Araştırma Makalesi

Geliş/Received : 10.04.2020
Kabul/Accepted : 20.04.2020

Research Paper

Su Sporlarıyla Uğraşan Sporcuların Beş Faktör Kişilik Yapıları Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişki

ÖZET

Bu çalışmada, su sporlarıyla uğraşan sporcuların kişilik yapıları ve öfke ifade tarzlarının birbirleriyle olan ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya (yüzme, sualtı ragbi, sutopu, triatlon ve yelken) su sporlarıyla uğraşan, 104 erkek, 103 kadın toplamda 207 sporcu oluşturmaktadır. Katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanmış, Sosyo Demografik Bilgi Formu, Büyük Beş–50 Kişilik Testi ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği uygulanmıştır. Sporcuların kişilik özellikleri ile öfke ifade tarz ölçekleri karşılaştırıldığında; Dışadönüklük faktörü ile sürekli öfke, öfke dışı vurumun anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Uyumluluk, Sorumluluk ve Duygusal Dengelilik faktörlerinin öfke ifade alt ölçeklerinin tümüyle farklılaştıkları belirlenmiştir. Zekâ/Hayal gücü faktörünün ise öfke kontrolüyle anlamlı farklıları olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre, Uyumluluk ve Duygusal Dengelilik faktörleri arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Sporcuların yaş gruplarına göre Uyumluluk, Sorumluluk ve Duygusal Dengelilik faktörlerinde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Yaşanılan yer değişkenine göre öfke içe vurumu, Sorumluluk ve Duygusal Dengelilik ile anlamlı farklılıklar görülmüştür. Eğitim düzeyi sadece Sorumluluk faktörüyle anlamlı farklılık oluşturmuştur. Gelir düzeyleri ile öfke kontrolü, Dışadönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk ve Duygusal Dengelilik faktörleri ile anlamlı farklılıklar görülmüştür. Yapılan branşa göre Uyumluluk faktörü ile anlamlı farklılık belirlenmiştir. Su sporlarıyla uğraşan sporcuların kişilik yapıları ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüş ve Sosyo Demografik değişkenler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Kişilik, Su Sporları, Cinsiyet, Öfke ve Öfke İfade Tarzı, Spor Branşı*

Relationship Between Five Factor Personality Structures And Anger Expression Styles Of Water Sports

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the relationship between personality structures and anger expression styles of water sports. The population of the study consist of (swimming, underwater rugby, water polo, triathlon, sailing) 104 men and 103 women total 207 adult water sport athletes. In this study, Social-Demographic Information Form, Big Five Personality Questionnaire and Trait Anger and Anger Expression Style Scale prepared by the researcher were applied for athletes. It has been realized that personality traits and anger expression styles have significantly related each other. Extroversion has a meaningful relationship with trait anger, anger-in, anger-out. Agreeableness, Conscientiousness, Neuroticism were found to be significantly different from all anger sub-dimension. Openness has a meaningful relationship with anger management. Agreeableness and Neuroticism have a meaningful relationship with gender. Agreeableness, Conscientiousness, Neuroticism have a meaningful relationship with age. Anger-in, Conscientiousness and Neuroticism have a meaningful relationship with living places. Conscientiousness has a meaningful relationship with education status. Anger-management, Extroversion, Agreeableness, Conscientiousness, Neuroticism have a meaningful relationship with income level. Agreeableness has a meaningful relationship with sports. As a result of the research, it has been found that there is a significant relationship between personality structures and anger expression styles of the sportsmen engaged in water sports and differences were found between the variables of gender, age, living places, education and income.

Keywords: *Personality, Water Sports, Gender, Anger Expression Style, Sports Branch*

GİRİŞ

Kişiliği açıklamada literatürde çeşitli yaklaşımlar öne sürülmektedir. Kişilik, bireyin farklı durumlardaki davranışlarını açıklayan, sürekliliği olan, kişilerarası, duygusal, motivasyonel, deneyime dayalı etkileşim tarzıdır (McCrae ve Costa, 1989). Kişilik, bir bireyi diğer bireylerden ayırmaya yarayan alışkanlık, huy, savunma mekanizmaları ve davranış şekilleri gibi özelliklerin toplamıdır. Tüm bu özellikler bireyin çevresiyle olan tüm ilişkilerini belirler (Acar ve Ömer, 2002).

Beş faktör kişilik yapısı, kişiliği değerlendirmek için sıkça kullanılan bir yaklaşımdır. Beş faktör kişilik yapısı modeli, bireylerin kendilerini ve diğerlerini tanımlamada kullandıkları tanımlamalardan yararlanarak kişiliğin ölçülmesinde rol oynar. Bu model özellik yaklaşımına dayanmaktadır (Doğan, 2013). Özellik yaklaşımı, bireysel farklılıklara odaklanır ve gözlemlenebilen davranış biçimleriyle ilgilidir. Bu yaklaşım doğrultusunda, kişilik yapısını temsil eden, kişiliği bütünüyle açıklayabilen “beş faktör” (dışadönüklük, nevrotiklik, sorumluluk, deneyime açıklık, yumuşak başlılık) tanımlanmıştır (Costa ve McCrae, 1995).

Mutluluk, nefret, üzüntü ve korku duyguları gibi, öfke de oldukça doğal ve evrensel, hatta doğru şekilde ifade edilebilir ise olumlu ve sosyal etkileşimi düzeltebilen bir duygu durumudur. Öfkenin sağlıklı biçimde ifade edilmediği durumlarda, kişi hem kendine hem de çevresine zarar verme eğiliminde olur (Cenkseven 2003). İnkâr edilmemiş, bastırılmamış, kabul edilmiş, tanınmış ve kontrollü olarak ifade edilen öfke sağlıklı ve işe yarar duruma gelebilir (Soykan 2003).

Spielberger, öfke duygusunu süreklilik ve durumsallık olarak incelemektedir. Belli bir hedefe yönelen davranışın engellenmesi veya yaşanan haksızlıklar karşısında gerginlik, kızgınlık, sinirlilik, hiddet gibi kişiye özgü hisleri yansıtan duygu durumunu Durumsal Öfke olarak tanımlar. Sürekli Öfke ise durumsal öfkenin hangi sıklıkta yaşandığını yansıtır. Öfkenin ifade edilmesinde, öfkenin bastırılması (içe vurumu), dışa vurulması ve kontrol edilmesi gibi kavramlar yer alır (Özer, 1994).

Öfke, çeşitli nedenlerle meydana gelebilir. Biyolojik, kültürel, çevresel faktörler, kişiler arası ilişkiler, akademik zorluklar, çalışma koşulları gibi nedenlerin yanı sıra bireyin kişilik özellikleri de öfke hissini doğuran nedenlerden biridir (Mete 2006; Özyeşil 2012).

Bu araştırmada su sporları (yüzme, sualtı ragbi, triatlon, yelken ve sutopu) branşlarında yarışmacı düzeyde sporculuk yapmış bireylerin kişilik yapıları ile öfkeyi ifade etme tarzı arasındaki ilişki incelenmiştir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini, ilgili branşların spor kulüplerinde yarışmalara katılan 103 kadın (%49,8), 104 (%50,2) erkek toplamda 207 yüzücü, sualtı ragbi ve sutopu oyuncuları, triatletler ve yelken sporcuları oluşturmaktadır. Araştırmaya 18-22 yaş aralığında (%41,1) 85 sporcu, 23-27 yaş aralığında (%16,4) 34 sporcu, 28-32 yaş aralığında (%20,8) 43 sporcu, 33 yaş ve üzeri (%21,7) 45 sporcu katılmıştır. Araştırmaya katılanlar %6,3'ü köy-kasaba-ilçede, %9,7'si ilde, %84,1'i büyük şehirlerde yaşamaktadır. Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde %9,2'si okur-yazar, %23,2'si lise, %50,2'si üniversite, %17,4'ü lisansüstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların ekonomik durum-

larının dağılımının %6,3'ü 2000 TL ve altında, %78,3'ü 2000 TL-4000 TL aralığında, %15,5'i 4000 TL ve üstünde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan sporcuların %43'ü sualtı ragbi, %31,9'u yüzme, %10,1'i triatlon, %7,7'si yelken ve %7,2'si sutopu branşında sporculuk yaptıkları görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılar sosyo-demografik bilgi formu, Büyük Beş-50 Kişilik Testi, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'ni cevaplamışlardır. Veri toplama işlemi yaklaşık 10-15 dakika içerisinde tamamlanmıştır.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Bilgi formunda, sporculara ait cinsiyet, öğrenim durumları, ekonomik gelirleri, yaşadıkları yer bilgileri ve bulunmaktadır.

Büyük Beş-50 Kişilik Testi

B5KT-50-Tr, faktörleri I-Dışadönüklük, II-Uyumluluk, III-Sorumluluk, IV-Duygusal dengelilik ve V-Zekâ/hayal gücü olarak isimlendirilmiştir ve her faktöründe 10 madde olan, 'hiç uygun değil-1' ile 'çok uygun-5' arasında beşli Likert puanlanan 50 maddeden oluşmaktadır (Tatar, 2017).

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

Spielberger tarafından geliştirilen bu ölçekte 34 madde bulunmaktadır. Türkçe formunda dört farklı faktör vardır. Bunlar, sürekli öfke, içe öfke, dışa öfke ve öfke kontrol alt boyutlarıdır. Ölçekte puanlama, 'Hiç' 1 puan, 'Biraz' 2 puan, 'Oldukça' 3 puan ve 'Tümüyle' 4 puan verilerek yapılmaktadır (Özer, 1994).

Verilerin Analizi

Çalışmada Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ile Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktörlerinin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış, Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktörlerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanları ile Pearson Korelasyon analizi ile karşılaştırması yapılmıştır. Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktörlerinin toplam puan ortalamasına göre oluşturulan grupların Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanları açısından farklı gruplar için t-testi analizi ile karşılaştırılması yapılmıştır. Son işlem olarak da cinsiyet gruplarının Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ile Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktör toplam puanları açısından farklı gruplar için t-testi analizi ile ikiden fazla kategorisi olan diğer sosyo-demografik değişken gruplarının birbirleriyle Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği ile Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktör toplam puanları açısından karşılaştırması ise Tek Yönlü Varyans Analizi ile (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar arasında farklılıklar gözlemlendiğinde ise grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi (Post Hoc Test) uygulanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada kullanılan ölçeklerin iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Büyük Beş-50

Kişilik testi faktörlerinin 0,70 (Zekâ/Hayal Gücü) ile 0,85 (Dışadönüklük) arasında, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'nin bütünü için 0,66 (Öfke/İçe Alt Ölçeği) ile 0,84 (Öfke/Kontrol Alt Ölçeği) arasında içtutarlılık güvenirlik katsayısı gösterdikleri hesaplanmıştır.

Büyük Beş-50 Kişilik Testi faktörlerinin ortalama değerleri kullanılarak ortalama değerinin altında ve ortalama değerinin üstünde toplam puana sahip olanlar olarak beş faktörün her biri için ayrı ayrı yapılan gruplamaya göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanları farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılmıştır.

Tablo 1. Dışadönüklük faktörü grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları

	Faktör Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Sürekli Öfke Ölçeği	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	104	18,83	4,025	-2,405	,017
	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	103	20,33	4,926		
Öfke/İçe Alt Ölçeği	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	104	16,63	3,763	1,541	,125
	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	103	15,83	3,611		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	104	14,25	3,065	-2,966	,003
	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	103	15,60	3,482		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	104	23,10	4,168	-,224	,823
	Dışadönüklük Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	103	23,23	4,606		

Dışadönüklük faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205) = -2,405$; $p < 0,05$. Sonuca göre Dışadönüklük faktörü ortalama değerinin üstünde olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalaması (ort. = 20,33), Dışadönüklük faktörü ortalama değerinin altında olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=18,83) daha yüksektir.

Dışadönüklük faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır;

$t(205) = -2,966$; $p < 0,01$. Sonuca göre Dışadönüklük faktörü ortalama değerinde olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=15,60), Dışadönüklük faktörü ortalama değerinde olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=14,25) daha yüksektir.

Dışadönüklük faktörü toplam puanının ortalama değerinde ve üstünde olan grupların Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -,224$; $p > 0,05$. Dışadönüklük faktörü toplam puanının ortalama değerinde ve üstünde olan grupların Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = 1,541$; $p > 0,05$

Tablo 2. Uyumluluk faktörü grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları

	Faktör Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Sürekli Öfke Ölçeği	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Olan Grup	105	20,54	4,559	3,175	,002
	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Üstünde Olan Grup	102	18,58	4,336		
Öfke/İçe Alt Ölçeği	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Olan Grup	105	17,27	3,355	4,247	,000
	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Üstünde Olan Grup	102	15,17	3,752		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Olan Grup	105	15,40	3,155	2,103	,037
	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Üstünde Olan Grup	102	14,43	3,468		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Olan Grup	105	22,53	4,568	-2,120	,035
	Uyumluluk Faktörü Ortalama Değerinde Üstünde Olan Grup	102	23,81	4,102		

Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinde ve üstünde olan grupların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205)=3,175$; $p < 0,01$. Sonuca göre Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinde olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalaması (ort. 20,54) Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinde olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamasın-

dan (ort.=18,58) yüksektir. Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205)=4,247; p<0,01$. Sonuca göre Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=17,27) Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=15,17) yüksektir. Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Dışer Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205) = 2,103; p<0,05$. Sonuca göre Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Dışer Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=15,40) Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Dışer Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=14,43) yüksektir. Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205)=-2,120; p<0,05$. Sonuca göre Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=23,81) Uyumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=22,53) yüksektir.

Tablo 3. Sorumluluk faktörü grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları

	Faktör Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Sürekli Öfke Ölçeği	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	106	20,91	4,822	4,511	,000
	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	101	18,18	3,788		
Öfke/İçer Alt Ölçeği	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	106	16,92	3,777	2,765	,006
	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	101	15,51	3,495		
Öfke/Dışer Alt Ölçeği	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	106	15,73	3,523	3,651	,000
	Sorumluluk Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	101	14,08	2,925		

Öfke/ Kontrol Alt Ölçeği	Sorumluluk Faktörü Or- talama Değerin Altında Olan Grup	106	22,19	4,511	-3,363	,001
	Sorumluluk Faktörü Or- talama Değerin Üstünde Olan Grup	101	24,19	4,014		

Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = 4,511; p < 0,01$. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=20,91) Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=18,18) yüksektir. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = 2,765; p < 0,01$. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=16,92) Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=15,51) yüksektir. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = 3,651; p < 0,01$. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=15,73) Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort. =14,08) yüksektir. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = -3,363; p < 0,01$. Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=24,19) Sorumluluk faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=22,19) yüksektir.

Tablo 4. Duygusal Dengelilik faktörü grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları

	Faktör Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Sürekli Öfke Ölçeği	Duygusal Dengeli- lik Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	96	21,17	4,488	4,942	,000
	Duygusal Dengeli- lik Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	111	18,20	4,149		

Öfke/İçe Alt Ölçeği	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	96	17,74	3,628	5,879	,000
	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	111	14,93	3,252		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	96	15,64	3,489	2,906	,004
	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	111	14,31	3,092		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	96	21,42	4,438	-5,735	,000
	Duygusal Dengelik Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	111	24,68	3,737		

Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = 4,942$; $p < 0,01$. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=21,17) Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=18,20) yüksektir. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205)=5,879$; $p < 0,01$. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=17,74) Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=14,93) yüksektir. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205) = 2,906$; $p < 0,01$. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=15,64) Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=14,31) yüksektir. Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır $t(205)=-5,735$; $p < 0,01$. Duygusal Dengelilik fak-

törü toplam puanının ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort.=24,68) Duygusal Dengelilik faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=21,42) yüksektir.

Tablo 5. Zekâ/Hayal Gücü faktörü grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları

Faktör Grupları		n	Ortalama	Standart Sapma	T	P
Sürekli Öfke Ölçeği Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	100	19,47	4,607	-,320	,749
		107	19,67	4,512		
Öfke/İçe Alt Ölçeği Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	100	16,10	3,865	-,495	,621
		107	16,36	3,554		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	100	14,61	3,143	-1,304	,194
		107	15,21	3,505		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Üstünde Olan Grup	Zekâ/Hayal Gücü Faktörü Ortalama Değerin Altında Olan Grup	100	22,51	4,565	-2,094	,037
		107	23,78	4,131		

Zekâ/Hayal Gücü faktörü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205)=-2,094; p<0,05$. Sonuca göre Zekâ/Hayal Gücü faktörü ortalama değerinin üstünde olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalaması (ort. =23,78), Zekâ/Hayal Gücü faktörü ortalama değerinin altında olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamasından (ort.=22,51) daha yüksektir. Zekâ/Hayal Gücü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205)= -,320; p>0,05$. Zekâ/Hayal Gücü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205)= -,495; p>0,05$. Zekâ/Hayal Gücü toplam puanının ortalama değerinin altında ve üstünde olan grupların Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205)= -,495; p>0,05$.

ları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -1,304$; $p > 0,05$.

Tablo 6. Cinsiyet grupları için Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarz Ölçeği toplam puanlarının farklı gruplar için t-testiyle karşılaştırılma sonuçları.

	Cinsiyet Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Sürekli Öfke Ölçeği	Kadın	103	19,24	4,782	-1,406	,297
	Erkek	104	19,90	4,301		
Öfke/İçer Alt Ölçeği	Kadın	103	16,12	3,745	-,446	,656
	Erkek	104	16,35	3,670		
Öfke/Dışarı Alt Ölçeği	Kadın	103	14,56	3,580	-1,547	,124
	Erkek	104	15,28	3,061		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Kadın	103	22,57	4,558	-1,946	,053
	Erkek	104	23,75	4,138		
Dışadönüklük	Kadın	103	3,51	,69	1,440	,151
	Erkek	104	3,37	,73		
Uyumluluk	Kadın	103	4,07	,52	3,661	,000
	Erkek	104	3,80	,56		
Sorumluluk	Kadın	103	4,01	,60	,092	,927
	Erkek	104	4,00	,63		
Duygusal Dengelilik	Kadın	103	3,09	,84	-3,611	,000
	Erkek	104	3,47	,64		
Zekâ/Hayal Gücü	Kadın	103	3,94	,46	,421	,674
	Erkek	104	3,91	,50		

Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -1,046$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -,446$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Öfke/Dışarı Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -1,547$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = -1,946$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Dışadönüklük faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = 1,440$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Uyumluluk faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205) = 3,661$; $p < 0,01$. Sonuca göre Kadın sporcuların Uyumluluk faktörü toplam puan ortalaması (ort.=4,07), Erkek sporcuların Uyumluluk faktörü toplam puan ortalamasından (ort.=3,08) daha yüksektir. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Sorumluluk faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $t(205) = 0,092$; $p > 0,05$. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Duygusal Dengelilik faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $t(205) = -3,611$; $p < 0,01$. Sonuca

göre Erkek sporcuların Duygusal Dengelilik faktörü toplam puan ortalaması (ort.=3,47), Kadın sporcuların Duygusal Dengelilik faktörü toplam puan ortalamasından (ort.=3,09) daha yüksektir. Cinsiyet gruplarının toplam puanının ortalama değerlerinin Zekâ/Hayal Gücü faktörü $t(205) = 0,421$; $p > 0,05$ ortalamaları arasında istatistiksel bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 7. Yaş gruplarının çalışmada kullanılan ölçek toplam puanlar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi ile karşılaştırma sonuçları.

	Yaş Grupları	n	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sürekli Öfke Ölçeği	18-22 yaş	85	19,67	4,965	,777	,508
	23-27 yaş	34	19,62	4,030		
	28-32 yaş	43	20,21	4,167		
	33 yaş ve üzeri	45	18,76	4,463		
	Toplam	207	19,57	4,548		
Öfke/İçe Alt Ölçeği	18-22 yaş	85	16,56	4,277	,974	,406
	23-27 yaş	34	16,00	3,294		
	28-32 yaş	43	16,53	3,058		
	33 yaş ve üzeri	45	15,49	3,348		
	Toplam	207	16,23	3,700		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği	18-22 yaş	85	15,07	3,415	,692	,558
	23-27 yaş	34	15,15	3,694		
	28-32 yaş	43	15,12	3,095		
	33 yaş ve üzeri	45	14,29	3,174		
	Toplam	207	14,92	3,341		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	18-22 yaş	85	22,87	4,303	1,038	,377
	23-27 yaş	34	23,00	4,579		
	28-32 yaş	43	22,81	3,627		
	33 yaş ve üzeri	45	24,18	4,988		
	Toplam	207	23,16	4,381		
Dışadönüklük	18-22 yaş	85	3,3929	,65552	1,384	,249
	23-27 yaş	34	3,3118	,73845		
	28-32 yaş	43	3,4442	,74428		
	33 yaş ve üzeri	45	3,6133	,75817		
	Toplam	207	3,4382	,71308		
Uyumluluk	18-22 yaş	85	3,9400	,56825	4,334	,005
	23-27 yaş	34	3,8353	,55535		
	28-32 yaş	43	3,7651	,56437		
	33 yaş ve üzeri	45	4,1600	,46632		
	Toplam	207	3,9343	,55785		

Sorumluluk	18-22 yaş	85	3,8694	,67718	4,169	,007
	23-27 yaş	34	4,1000	,46840		
	28-32 yaş	43	3,9628	,52146		
	33 yaş ve üzeri	45	4,2422	,59333		
	Toplam	207	4,0077	,61197		
Duygusal Dengelilik	18-22 yaş	85	3,1506	,72516	6,125	,001
	23-27 yaş	34	3,0794	,74337		
	28-32 yaş	43	3,2674	,71638		
	33 yaş ve üzeri	45	3,6822	,78893		
	Toplam	207	3,2787	,76776		
Zekâ/Hayal Gücü	18-22 yaş	85	3,9129	,48619	,039	,990
	23-27 yaş	34	3,9324	,48161		
	28-32 yaş	43	3,9233	,44231		
	33 yaş ve üzeri	45	3,9422	,52375		
	Toplam	207	3,9246	,48183		

Yaş gruplarının Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203)=0,777$; $p > 0,05$. Yaş gruplarının Öfke/İçe Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203)=0,974$; $p > 0,05$. Yaş gruplarının Öfke/Dışa Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203)=0,692$; $p > 0,05$. Yaş gruplarının Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203)=1,038$; $p > 0,05$. Yaş gruplarının Beş Faktör Kişilik özellikleri faktörleri açısından karşılaştırıldığında ise Dışadönüklük faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203) = 1,384$; $p > 0,05$. Yaş gruplarının Büyük Beş-50 Kişilik Testi Uyumluluk faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $F(3,203)=4,334$; $p < 0,01$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre 33 yaş ve üzerinde olan grubun Uyumluluk faktör toplam puan ortalaması diğer yaş gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 18-22 yaş grubunun da Uyumluluk faktör toplam puan ortalaması 23-27 yaş grubunun ve 28-32 yaş grubunun faktör toplam puan ortalamasından daha yüksektir. Yaş gruplarının Büyük Beş-50 Kişilik Testi Sorumluluk faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $F(3,203)=4,169$; $p < 0,01$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre 33 yaş ve üzerinde olan grubun Sorumluluk faktör toplam puan ortalaması diğer yaş gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 23-27 yaş grubunun da Sorumluluk faktör toplam puan ortalaması 18-22 yaş grubunun ve 28-32 yaş grubunun faktör toplam puan ortalamasından daha yüksektir. Yaş gruplarının Büyük Beş-50 Kişilik Testi Duygusal Dengelilik faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $F(3,203)=6,125$; $p < 0,01$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre 33 yaş ve üzerinde olan grubun Sorumluluk faktör toplam puan ortalaması diğer yaş gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 28-32 yaş grubunun da Duygusal Dengelilik faktör toplam puan ortalaması 18-22 yaş grubunun ve 23-27 yaş grubunun faktör toplam

puan ortalamasından daha yüksektir. Yaş gruplarının Beş Faktör Kişilik özellikleri faktörleri ile karşılaştırıldığında ise Zekâ/Hayal Gücü faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(3,203) = ,039$; $p > 0,05$.

Tablo 8. Yaşanılan yer gruplarının çalışmada kullanılan ölçek toplam puanlar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi ile karşılaştırma sonuçları.

	Yaşanılan Yer	n	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sürekli Öfke Ölçeği	Köy-Kasaba-İlçe	13	20,77	5,118	1,535	,218
	İl	20	18,10	4,844		
	Büyükşehir	174	19,66	4,457		
	Toplam	207	19,57	4,548		
Öfke/İçer Alt Ölçeği	Köy-Kasaba-İlçe	13	18,77	2,862	4,223	,016
	İl	20	15,05	3,410		
	Büyükşehir	174	16,18	3,716		
	Toplam	207	16,23	3,700		
Öfke/Dışarı Alt Ölçeği	Köy-Kasaba-İlçe	13	16,23	3,632	2,158	,118
	İl	20	13,80	2,308		
	Büyükşehir	174	14,95	3,393		
	Toplam	207	14,92	3,341		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Köy-Kasaba-İlçe	13	21,85	4,160	,837	,434
	İl	20	22,65	3,573		
	Büyükşehir	174	23,32	4,480		
	Toplam	207	23,16	4,381		
Dışadönüklük	Köy-Kasaba-İlçe	13	3,2846	,76577	,483	,617
	İl	20	3,5350	,65717		
	Büyükşehir	174	3,4385	,71730		
	Toplam	207	3,4382	,71308		
Uyumluluk	Köy-Kasaba-İlçe	13	3,6923	,62778	1,324	,268
	İl	20	3,9300	,51001		
	Büyükşehir	174	3,9529	,55669		
	Toplam	207	3,9343	,55785		
Sorumluluk	Köy-Kasaba-İlçe	13	3,4615	,65516	5,883	,003
	İl	20	4,1000	,48013		
	Büyükşehir	174	4,0379	,60542		
	Toplam	207	4,0077	,61197		
Duygusal Dengelilik	Köy-Kasaba-İlçe	13	2,8154	,77120	3,102	,047
	İl	20	3,1450	,62364		
	Büyükşehir	174	3,3287	,77279		
	Toplam	207	3,2787	,76776		

Zekâ/Hayal Gücü	Köy-Kasaba-İlçe	13	3,9462	,36427	,020	,980
	İl	20	3,9350	,43923		
Büyükşehir	174	3,9218	,49598			
Toplam	207	3,9246	,48183			

Yaşanılan yer gruplarının Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204)=1,535$; $p>0,05$. Yaşanılan yer gruplarının Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204) = 4,223$; $p<0,05$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre yaşanılan yerin Köy-Kasaba-İlçe olan grubun Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalaması diğer yaş gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca Büyükşehir’de yaşayanların da Öfke/İçer Alt Ölçeği toplam puan ortalaması İl’de yaşayanlara göre ortalaması daha yüksektir. Yaşanılan yer gruplarının Öfke/Dışer Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204) = 2,158$; $p>0,05$. Yaşanılan yer gruplarının Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204)=,837$; $p>0,05$. Yaşanılan yer gruplarının Beş Faktör kişilik faktörleriyle karşılaştırıldığında Dışadönüklük toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204) = ,483$; $p>0,05$. Yaşanılan yer gruplarının Uyumluluk toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204) = 1,324$; $p>0,05$. Yaşanılan yer gruplarının Büyük Beş-50 Kişilik Testi Sorumluluk faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $F(2,204)=5,883$; $p< 0,01$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre İl’de yaşayan grubun Sorumluluk faktör toplam puan ortalaması diğer yer gruplarından hepsinden yüksektir. Ayrıca Büyükşehir’de yaşayan grubunun da Sorumluluk faktör toplam puan ortalaması Köy-Kasaba-İlçe’de yaşayanlar grubunun faktör toplam puan ortalamasından daha yüksektir. Yaşanılan yer gruplarının Büyük Beş-50 Kişilik Testi Duygusal Dengelilik faktör toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır; $F(2,204)=3,102$; $p<0,05$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre Büyükşehir’de yaşayan grubun Duygusal Dengelilik faktör toplam puan ortalaması diğer yer gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca İl’de yaşayan grubunun da Duygusal Dengelilik faktör toplam puan ortalaması Köy-Kasaba-İlçe’de yaşayanlar grubunun faktör toplam puan ortalamasından daha yüksektir. Yaşanılan yer gruplarının Zekâ/Hayal Gücü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur; $F(2,204) = ,020$; $p>0,05$.

Tablo 9. Eğitim Durumu gruplarının çalışmada kullanılan ölçek toplam puanlar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi ile karşılaştırma sonuçları.

Eğitim Durumu	N	Ort.	Standart Sapma	F	p
---------------	---	------	----------------	---	---

Sürekli Öfke Ölçeği	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	18,79	5,583	,397	,756
	Lise	48	20,08	5,402		
	Üniversite	104	19,52	4,019		
	Lisansüstü	36	19,47	4,273		
	Toplam	207	19,57	4,548		
Öfke/İçe Alt Ölçeği	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	15,47	4,087	,572	,634
	Lise	48	16,50	4,136		
	Üniversite	104	16,39	3,546		
	Lisansüstü	36	15,81	3,371		
	Toplam	207	16,23	3,700		
Öfke/Dışa Alt Ölçeği	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	14,53	3,687	,188	,905
	Lise	48	15,10	3,827		
	Üniversite	104	14,98	3,088		
	Lisansüstü	36	14,72	3,283		
	Toplam	207	14,92	3,341		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	22,74	4,458	,303	,824
	Lise	48	22,79	4,722		
	Üniversite	104	23,27	4,130		
	Lisansüstü	36	23,58	4,705		
	Toplam	207	23,16	4,381		
Dışadönüklük	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	3,3789	,79203	,192	,902
	Lise	48	3,4375	,64762		
	Üniversite	104	3,4231	,71370		
	Lisansüstü	36	3,5139	,77428		
	Toplam	207	3,4382	,71308		
Uyumluluk	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	4,2053	,58259	2,311	,077
	Lise	48	3,9479	,51073		
	Üniversite	104	3,8587	,57936		
	Lisansüstü	36	3,9917	,50843		
	Toplam	207	3,9343	,55785		
Sorumluluk	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	4,2368	,61663	2,700	,047
	Lise	48	3,8854	,64741		
	Üniversite	104	3,9635	,60436		
	Lisansüstü	36	4,1778	,53512		
	Toplam	207	4,0077	,61197		

Duygusal Dengelilik	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	3,2474	,85399	1,400	,244
	Lise	48	3,0875	,67686		
	Üniversite	104	3,3452	,74480		
	Lisansüstü	36	3,3583	,88103		
	Toplam	207	3,2787	,76776		
Zekâ / Hayal Gücü	Okur-Yazar, İlkokul, Ortaokul	19	3,9632	,47867	,744	,527
	Lise	48	3,9417	,45468		
	Üniversite	104	3,8798	,48319		
	Lisansüstü	36	4,0111	,51867		
	Toplam	207	3,9246	,48183		

Eğitim Durumu gruplarının Sorumluluk faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,203) = 2,700$; $p < 0,05$. Tukey Çoklu Karşılaştırma testi sonucuna göre Okur Yazar-İlkokul ve Ortaokul grubunun toplam puan ortalaması (ort.=4,2368), Lise grubunun toplam puan ortalamasından (ort. =3,8854) yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 10. Gelir durumu gruplarının çalışmada kullanılan ölçek toplam puanlar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi ile karşılaştırma sonuçları.

	Ekonomik Durum	n	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Sürekli Öfke Ölçeği Toplam Puanı	2000 TL ve altı	13	19,92	3,201	,093	,911
	2000 – 4000TL	162	19,60	4,572		
	4000 TL ve üstü	32	19,31	4,980		
	Toplam	207	19,57	4,548		
Öfke/İçeride Alt Ölçeği	2000 TL ve altı	13	16,54	2,787	,047	,954
	2000 – 4000TL	162	16,21	3,719		
	4000TL ve üstü	32	16,22	4,014		
	Toplam	207	16,23	3,700		
Öfke/Dışarı Alt Ölçeği	2000TL ve altı	13	15,31	2,594	,103	,902
	2000 - 4000TL	162	14,91	3,429		
	4000TL ve üstü	32	14,81	3,227		
	Toplam	207	14,92	3,341		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	2000TL ve altı	13	22,08	3,174	3,390	,036
	2000 – 4000TL	162	22,90	4,391		
	4000 TL ve üstü	32	24,94	4,406		
	Toplam	207	23,16	4,381		
Dışadönüklük	2000 TL ve altı	13	3,0308	,56182	3,592	,029
	2000 - 4000 TL	162	3,4296	,73213		
	4000 TL ve üstü	32	3,6469	,59838		
	Toplam	207	3,4382	,71308		

Uyumluluk	2000 TL ve altı	13	3,5462	,72757	3,859	,023
	2000 - 4000 TL	162	3,9444	,53243		
	4000 TL ve üstü	32	4,0406	,56160		
	Toplam	207	3,9343	,55785		
Sorumluluk	2000 TL ve altı	13	3,7923	,65760	5,291	,006
	2000 - 4000 TL	162	3,9654	,60744		
	4000 TL ve üstü	32	4,3094	,53119		
	Toplam	207	4,0077	,61197		
Duygusal Dengelilik	2000 TL ve altı	13	2,9385	,78903	3,241	,041
	2000 - 4000 TL	162	3,2549	,74058		
	4000 TL ve üstü	32	3,5375	,84079		
	Toplam	207	3,2787	,76776		
Zekâ/Hayal Gücü	2000 TL ve altı	13	3,8385	,41541	,694	,501
	2000 - 4000 TL	162	3,9154	,47149		
	4000 TL ve üstü	32	4,0063	,55761		
	Toplam	207	3,9246	,48183		

Gelir düzeyleri toplam puanlarının Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204)=3,390$; $p<0,05$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre ekonomik düzeyi 4000 TL ve üstü olan grubun Öfke/Kontrol Alt Ölçeği toplam puan ortalaması diğer ekonomik gelir düzeyi gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 2000 TL–4000 TL grubunun da Öfke/Kontrol Alt Ölçeği ortalaması ekonomik gelir düzeyi 2000 TL ve altında olan gruba göre toplam puan ortalaması daha yüksektir. Gelir düzeyleri toplam puanlarının Dışadönüklük faktörünün toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204) = 3,592$; $p<0,05$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre ekonomik düzeyi 4000 TL ve üstü olan grubun Dışadönüklük faktörünün toplam puan ortalaması diğer ekonomik gelir düzeyi gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 2000 TL–4000 TL grubunun da Dışadönüklük faktörünün toplam puan ortalaması ekonomik gelir düzeyi 2000 TL ve altında olan gruba göre ortalaması daha yüksektir. Gelir düzeyleri toplam puanlarının Uyumluluk faktörünün toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204)=3,859$; $p<0,05$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre ekonomik düzeyi 4000 TL ve üstü olan grubun Uyumluluk faktörünün toplam puan ortalaması diğer ekonomik gelir düzeyi gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 2000 TL–4000 TL grubunun da Uyumluluk faktörünün toplam puan ortalaması ekonomik gelir düzeyi 2000 TL ve altında olan gruba göre ortalaması daha yüksektir. Gelir düzeyleri toplam puanlarının Sorumluluk faktörünün toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204)=5,291$; $p<0,01$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre ekonomik düzeyi 4000 TL ve üstü olan grubun Sorumluluk faktörünün toplam puan ortalaması diğer ekonomik gelir düzeyi gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 2000 TL–4000 TL grubunun da Sorumluluk faktörünün toplam puan ortalaması ekonomik

gelir düzeyi 2000 TL ve altında olan gruba göre ortalaması daha yüksektir. Gelir düzeyleri toplam puanlarının Duygusal Dengelilik faktörünün toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(2,204)=3,241$; $p<0,001$. Grupların birbirileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre ekonomik düzeyi 4000 TL ve üstü olan grubun Duygusal Dengelilik faktörünün toplam puan ortalaması diğer ekonomik gelir düzeyi gruplarının hepsinden yüksektir. Ayrıca 2000 TL–4000 TL grubunun da Duygusal Dengelilik faktörünün toplam puan ortalaması ekonomik gelir düzeyi 2000 TL ve altında olan gruba göre ortalaması daha yüksektir.

Tablo 11. Yapılan spor branşı gruplarının çalışmada kullanılan ölçek toplam puanlar açısından Tek Yönlü Varyans Analizi ile karşılaştırma sonuçları.

		Yapılan Spor Branşı	n	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sürekli Ölçeği	Öfke	Sualtı Ragbi	89	19,43	4,673	,853	,493
		Yüzme	66	19,27	4,629		
		Triatlon	21	19,38	4,189		
		Yelken	16	21,50	4,899		
		Sutopu	15	20,00	3,423		
		Toplam	207	19,57	4,548		
Öfke/İçer Ölçeği	Alt	Sualtı Ragbi	89	15,80	3,715	1,992	,097
		Yüzme	66	15,94	3,758		
		Triatlon	21	18,10	3,793		
		Yelken	16	16,94	2,886		
		Sutopu	15	16,73	3,474		
		Toplam	207	16,23	3,700		
Öfke/Dışar Ölçeği	Alt	Sualtı Ragbi	89	15,11	3,679	,287	,886
		Yüzme	66	14,62	3,295		
		Triatlon	21	14,67	2,799		
		Yelken	16	15,13	2,754		
		Sutopu	15	15,27	2,915		
		Toplam	207	14,92	3,341		
Öfke/Kontrol Alt Ölçeği	Alt	Sualtı Ragbi	89	22,66	4,251	1,216	,305
		Yüzme	66	23,52	4,383		
		Triatlon	21	24,81	4,094		
		Yelken	16	22,69	4,615		
		Sutopu	15	22,80	5,130		
		Toplam	207	23,16	4,381		

Dışadönüklük	Sualtı Ragbi	89	3,4213	,74185	,191	,943
	Yüzme	66	3,4909	,65462		
	Triatlon	21	3,3667	,84872		
	Yelken	16	3,4688	,68188		
	Sutopu	15	3,3733	,69124		
	Toplam	207	3,4382	,71308		
Uyumluluk	Sualtı Ragbi	89	3,9685	,52193	3,130	,016
	Yüzme	66	4,0515	,56357		
	Triatlon	21	3,8000	,54498		
	Yelken	16	3,5813	,65749		
	Sutopu	15	3,7800	,48727		
	Toplam	207	3,9343	,55785		

Yapılan spor branşları grupları ile Uyumluluk faktörü toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır; $F(4,202)=3,130;p<0,05$. Hangi grubun hangi gruptan farklı olduğunu belirlemek için yapılan Tukey Çoklu Karşılaştırma Testi sonucuna göre branşı Yüzme olan grubun Uyumluluk faktörü toplam puan ortalaması diğer branşların hepsinden yüksektir. Ayrıca Sualtı ragbi ile uğraşan sporcuların da Uyumluluk faktörü toplam puan ortalaması Triatlon, Sutopu ve Yelken branşıyla ilgilenen sporculardan daha yüksektir.

TARTIŞMA

Bu çalışmamızda, su sporlarıyla uğraşan sporcuların beş faktör kişilik modeline göre kişilik yapılarının incelenip saptanmasına imkân sağlamak, öfkeyi ifade etme şekillerinin farkındalığını sağlamak amaçlanmış, sporcuların kişilik yapılarıyla öfkelerini ifade edişlerindeki ilişki incelenmiştir.

Çalışmada, sporcuların Sürekli Öfke Ölçeği toplam puan ortalaması $19,57\pm 4,548$, Öfke İçerik Ölçeği toplam puan ortalaması $16,23\pm 3,700$, Öfke Dışarı Ölçeği toplam puan ortalaması $14,92\pm 3,341$, Öfke Kontrol Ölçeği toplam puan ortalaması $23,16\pm 4,38$ olarak belirlenmiştir. Ortalama değerler incelendiğinde, öfke kontrol ve sürekli öfke puanlarının daha yüksek olduğu görülürken, öfke dışarı ve içerik puanlarının daha az olduğu gözlemlenmiştir.

Ekstrem spor yapan bireylerle yapılan bir çalışmada, örneklemin sürekli öfke düzeyi ortalamasını 20,79 ve kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasını 22,74 ile çalışmamızı destekler şekilde en yüksek olduğu görülürken; içerik vurulmuş öfke puan ortalamasını 20,49; dışarı vurulmuş öfke puan ortalamasını 20,21 ile daha düşük olarak belirlenmiştir (Ceylan ve ark. 2015). Sürekli öfke ve kontrol altına alınmış öfke puanlarının bu çalışmayla benzerlik gösterdiği, ancak içerik ve dışarı vurulan öfke puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun ekstrem spor yapan sporcuların aniden değişebilen hava koşullarına adapte olabilmeye deneyiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Genç ve yetişkin sporcularla yapılan bir çalışmada, sürekli öfke düzeyini sırasıyla 21,86 ve 20,41; içerik vurulan öfke puanlarını 17,05 ve 16,13; dışarı vurulan öfke puanlarını 12,58 ve 11,00 olarak tespit edilmiştir (Sofia ve Cruz 2017). Tekvando yapan sporcularla yapılan çalışmada, sürekli öfke düzeyinin 23,11 puan ortalamasıyla orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (Lapa ve ark. 2013). Farklı literatür araştırmaları da sürekli öfke ve öfke kontrol puanlarının, içerik ve dışarı vurulmuş öfke puanlarına göre daha

yüksek olduğunu karatede (Ruiz ve Hanin 2011), ragbide (Robazza ve Bortoli 2007), basketbol ve futbolda (Maxwell ve ark. 2009; Nas 2016) ve diğer alanlarda (Roy 2004) destekler niteliktedir. Tüm bu bilgiler ışığında, sporun beraberinde getirmiş olduğu değişken koşullara adapte olabilmeye becerisi sporcuların öfkeyi olumlu şekilde yönlendirebildiğini göstermektedir.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada; sürekli öfke düzeyi puan ortalaması $20,55 \pm 4,97$, kontrol altına alınmış öfke puan ortalaması $20,88 \pm 4,52$, çalışmamıza benzer şekilde en yüksek olduğu görülürken, dışa vurulmuş öfke puan ortalaması $14,44 \pm 3,17$, içe vurulmuş öfke puan ortalaması ise $15,07 \pm 3,87$ daha az olduğu bulunmuştur (Elkin ve Karadağlı 2016). Aynı şekilde hemşirelerin de sürekli öfke düzeyi puan ortalamasını $21,61$; kontrol altına alınmış öfke puan ortalamasını $21,59$ ile en yüksek olduğu görülürken, dışa vurulmuş öfke puan ortalamasını $16,68$; bastırılmış öfke puan ortalamasını $17,74$ ile daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kaya ve ark. 2012). Ön lisans öğrencileriyle yapılan bir çalışmada da Sürekli öfke puan ortalaması $23,61 \pm 6,38$, öfke kontrol puan ortalaması $21,74 \pm 4,97$ ile en yüksek olduğu görülürken, öfke içe ve öfke dışa ve ortalamalarını sırasıyla $16,75 \pm 4,33$, $16,68 \pm 4,73$ olarak en düşük olarak bulunmuştur (Temel ve ark. 2017).

Büyük Beş-50 Kişilik Testi bulguları incelendiğinde, dışadönüklük ortalama puanı $3,44 \pm 0,71$, uyumluluk ortalama puanı $3,93 \pm 0,56$, sorumluluk ortalama puanı $4,01 \pm 0,61$, duygusal dengelilik ortalama puanı $3,28 \pm 0,77$, zekâ/hayal gücü ortalama puanı $3,92 \pm 0,48$ olarak belirlenmiştir. Ortalama değerler incelendiğinde, örneklemin sorumluluk puanlarının daha yüksek olduğu görülürken, duygusal dengelilik puanlarının en az olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmamızı destekler başka bir çalışmada futbolcuların sorumluluk puan ortalamalarının en fazla olduğu görülmüştür (Mirzaei ve ark. 2013). Bu bulgulara göre disiplini yüksek, sorumluluk sahibi olan, başarı motivasyonu yüksek ve hedef yönelimli sporcuların daha yüksek performans gösterebilecekleri söylenebilir. Ancak kaygı, depresyon, saldırganlık, öfke ve bencillik gibi duygusal dengeliliğe ilişkin özelliklere sahip sporcuların duygusal ve davranışsal kararlılıklarının daha düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, sporcuların öfkelerini, saldırganlıklarını ve başarısızlıklarını kolayca göstermelerine neden olarak sporda performansın düşmesine yola açabilir. İngiliz atletlerde dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk puanlarının yüksek olduğunu belirtilmiştir (Kaiseler ve ark. 2019). Benzer şekilde temas içeren sporlarla uğraşan sporcuların performansına ilişkin çalışmada sorumluluk ve zekâ/hayal gücü puanlarının en yüksek olduğunu tespit edilmiştir (Khan ve ark. 2016). Aynı şekilde koç-atlet ikilileri üzerine yapılan çalışmada hem koçların hem de atletlerin sorumluluk puan ortalamalarının en yüksek olduğunu görülmüştür (Yang ve ark. 2015). Ulaşılan tüm bulgularda sporun türü ve içeriği fark etmeksizin, sporcuların sorumluluk özelliklerinin yüksek olması, sporcu olmanın doğası gereği disiplinli çalışmanın bireye etkisi olarak yorumlanabilir. Düzenli antrenman yapan, belli bir hedef için çalışan sporcuların yüksek sorumluluk düzeyine sahip olması beklenen bir durumdur.

Kişilik özellikleri ile ilgili sonuçların literatür araştırmaları ile doğrulandığı görülmektedir. Ayrıca bu kişilik özellikleri spor başarısı ile ilgilidir (Allen ve ark. 2011). Daha başarılı sporcuların daha az başarılı sporculardan daha yüksek sorumluluğa ve uyumluluğa sahip olduklarını, duygusal olarak daha kararlı olduklarını göstermektedir (Steca ve ark. 2018). Azim ve titizlik gibi sorumluluk özelliklerine ilişkin unsurlar yanı sıra stres ve duyguları yönetme kapasitesi (duygusal stabilite) ve ihtiyaç

halinde ilişki destek sağlama kapasitesi (uyumluluk), özellikle üst düzey spor müsabakalarında başarı için kişilik özelliklerini yönetmede önemli rol oynamaktadır.

Çalışmaya katılan sporcuların verdiği yanıtlara göre kişilik özellikleri ve sürekli öfke-öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara göre uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengelilik ile öfke ölçeğinin tüm alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengelilik özellikleri ile sürekli öfke, öfke içe ve öfke dışı alt boyutları arasındaki ilişkilerin tümü negatif, öfke kontrol alt boyutu arasındaki ilişkilerin tümü pozitif olarak belirlenmiştir. Ayrıca dışadönüklük ile öfke içe ve öfke dışı alt boyutları, zekâ/hayal gücü ile öfke kontrol alt boyutu arasında anlamlı ve zayıf ilişkiler bulunmuştur.

Literatür araştırmalarına göre kişiliğin beş faktörü ile öfke ifade tarzları arasında anlamlı ilişkiler olduğu doğrulanmıştır (Eagleton ve ark. 2007; Woodman ve ark. 2009; Özyeşil 2012; Pease ve Lewis 2015; Shahbazzadeh ve Beliad 2017). Öğrencilerle yürütülen çalışmada uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengelilik özelliklerinin aynı şekilde sürekli öfke ve tüm alt boyutları ile anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür (Özyeşil 2012). Uyumluluk ve sorumluluk özellikleri ile sürekli öfke, öfke içe ve öfke dışı alt boyutları arasındaki ilişkilerin tümü negatif, öfke kontrol alt boyutu arasındaki ilişkilerin tümü pozitif olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, uyumlu ve sorumluluk sahibi bireylerin öfke kontrolünü yönetmede daha başarılı oldukları söylenebilir.

Bireylerin duygusal dengelilik özelliğine dayanarak, bu bulguların teorik temeller ile tutarlı görüldüğü ortaya çıkmıştır. Duygusal olarak daha dengesiz olan bireyler daha saldırgan, hassas ve endişelidir. Aksine duygusal dengesini koruyabilen bireyler ise rahat, sakin ve uyumludurlar (Cooper 2002). Duygusal dengenin düşük olması, olumsuz duyguları deneyimleme eğilimi olarak tanımlanabilir ve anksiyete, depresyon, öfke, karamsarlık gibi duyguları kapsamaktadır. Öfke ve endişe duyma eğilimlerinin bir sonucu olarak kişilerarası ilişkilerde çatışmalar ortaya çıkabilmektedir (Chamorro-Premuzic, 2008). Böylece duygusal dengeliliği düşük olan insanlar kolayca öfkelenmekte ve öfkelerini kontrol etmekte başarısız olarak bu öfkelerini içe veya dışı yansıtmaktadırlar (Özyeşil 2012).

Sistemik davranışların bir bütünü olarak spor; mutluluk, canlılık, iyimserlik, yüksek düzeyde enerji ve aktivite gibi daha olumlu duygular ve korku, endişe, acımasızlık, öfke ve suçluluk duygusu gibi daha az olumsuz duygular gerektirmektedir (Costa ve McCrae 1992; Parry ve ark. 2007). Bu gereklilikler dışı dönüklük ve duygusal dengelilik kişilik özellikleri ile ilişkili görülmektedir (Costa ve McCrae 1992). Bu ilişki, yüksek dışadönüklük ve duygusal dengeliliğin muhtemelen bireyi spor aktivitelerine katılma hazır hale getirmesi ile açıklanabilir (Nia ve Besharat 2010).

Takım sporlarıyla uğraşan sporcuların bireysel sporlardaki sporculara göre daha dışadönük olduklarını ve bu eğilimin zaman geçtikçe sabit kaldığı belirtilmiştir (Eagleton ve ark. 2007). Sporcuların fiziksel performansları dikkate alındığında, dışadönüklüğün öfke-performans yönetimini dengelediği belirlenmiştir (Woodman ve ark. 2009). Sporcunun öfkeli olduğunda, dışadönüklük özelliği sergileyen sporcuların içedönük sporculara göre maksimum güçlerinin arttığı düşünülmektedir (Allen ve Laborde. 2014).

Kişilik faktörlerinin ortalama değerleri kullanılarak öfke ölçeği toplam puanları karşılaştırıldığında dışadönüklük faktörünün öfke düzeyi ve öfkenin dışı vurumu ile negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Dışadönüklük özelliği yüksek sporcuların daha az öfke düzeyine sahip olduğu ve

öfkelerini daha az dışa vurduğu söylenebilir. Uyumluluk faktörünün öfke düzeyi, öfkenin içe ve dışa vurumu ile pozitif yönlü, öfke kontrolü ile negatif yönlü anlamlı ilişkileri olduğu tespit edilmiştir. Beklenenin aksine uyumluluğu yüksek sporcuların öfke düzeylerinin yüksek olduğu, öfkelerini içe ve dışa yansıttıkları aynı zamanda öfke kontrolünde zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yoğun fiziksel temas içeren sutopu ve sualtı ragbi branşlarındaki sporcuların öfkeyi olumlu sonuçlar için kullandıkları düşünülebilir. Sorumluluk faktörü tıpkı uyumluluk faktörü gibi öfkenin tüm alt boyutlarıyla anlamlı ilişkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorumluluk faktörünün öfke düzeyi, öfkenin içe ve dışa vurumu ile pozitif yönlü, öfke kontrolü ile negatif yönlü ilişkisi tespit edilmiştir. Başarıyı hedefleyen ve bu amaç için disiplinli bir şekilde çalışan, sorumluluk sahibi sporcuların karşılaştığı engellenme ve tehditler sonucunda başarıdan uzaklaşacağı ve emeklerinin boşa gideceği düşüncesiyle öfke düzeylerinin artmasına neden oluyor olabilir. Duygusal dengelilik faktörünün de uyumluluk ve sorumluluk faktörünün öfke ölçeğiyle ilişkisine benzer şekilde öfke düzeyi, öfkenin içe ve dışa vurumu ile pozitif yönlü, öfke kontrolü ile negatif yönlü ilişkisi tespit edilmiştir. Zekâ/Hayal gücü faktörünün yalnızca öfke kontrolüyle negatif yönlü anlamlı ilişkisi tespit edilmiştir. Yüksek zekâyâ veya hayal gücüne sahip sporcuların öfke kontrolünde zorlandıkları sonucuna ulaşmaktayız. Bu durumu ise kendini entelektüel anlamda geliştirmiş hayatı diğerlerinden farklı algılayan sporcuları öfkeli durumlarda karşısında öfkeyi kontrol etmeyi tercih etmedikleri şeklinde yorumlayabiliriz.

Sosyo-demografik değişkenlere ilişkin bulgular incelendiğinde, bu araştırmada sporcuların cinsiyeti ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$). Benzer şekilde sürekli öfke ve öfke kontrolünün cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtilmiştir (Akdeniz ve ark. 2017). Cinsiyet değişkenine göre öfke düzeylerinde farklılık bulunmaması ilginç bir bulgudur. Genellikle çalışmalarda erkeklere ait bulguların daha yüksek çıkması beklenmektedir. Bu durumda kültürel ve toplumsal etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Çünkü genel olarak bakıldığında erkeklerin öfke dışa vurumunda toplumda herhangi bir olumsuz yargılama olmazken, kadınların öfke ifadesinde daha pasiftir ve öfke dışa vurulmasında toplum tarafından olumsuz değerlendirilmektedir (İbrahim ,2018). Ancak bu çalışmadaki bulgunun, kadın veya erkek fark etmeksizin tüm sporcuların öfke kontrol puanlarının yüksek oluşu yanı sıra kişilik özelliklerinden sorumluluk, uyumluluk ve duygusal dengelilik açısından yüksek puan almalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmamızda, sporcuların cinsiyeti ile kişilik özelliklerinden uyumluluk ve duygusal dengelilik arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Su sporlarıyla uğraşan kadın sporcuların uyumluluk düzeylerinin erkek sporculara göre daha fazla olduğu, erkek sporcuların ise duygusal dengelilik düzeylerinin kadın sporculardan daha fazla olduğu görülmüştür. Kadınların anlaşmaya açık olan yapısının bu sonucu bulmamızı desteklediğini düşünmekteyiz. Ayrıca sonuçlar erkek sporcuların kadınlara göre daha fazla duygularına hâkim olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan bir çalışmada duygusal dengelilik faktörünün cinsiyet açısından anlamlı olarak farklılaştığı, bu çalışmanın aksine kadınların duygusal dengelilik puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu belirlenmiştir (Tatlıoğlu 2014). Ayrıca bu çalışmada sporcuların öfke ifade tarzlarının yaş gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Farklı bir araştırmada da yaş ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı ilişki bulunmadığı görülmüştür (Elkin ve Karadağlı 2016). Ancak başka bir araştırmada yaş değişkeninin öfke-içe ve öfke-dışa alt ölçekleri ile anlamlı ilişkisinin olduğu görülmüştür

(Akdeniz ve ark. 2017). Öğrencilerin yaşlarına göre öfke alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık göstermediğini tespit edilmiştir (İbrahim 2018). Katılımcıların 18-32 yaş aralığındaki yetişkinlerden oluştuğu dikkate alındığında, bireylerin karakter ve kişilik özelliklerinin oturmuş olması nedeniyle farklı yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Katılımcıların yaş aralığının dönemsel açıdan farklılaşması ile öfke ifade tarzlarının da farklılık göstereceği düşünülmektedir.

Yaptığımız bu çalışmamızda kişilik özelliklerinden uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengeliğin yaş gruplarına göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. ($p<0,01$). Su sporlarıyla uğraşan yaşları 33'ten büyük olan sporcuların uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengelik düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Yaşını almış sporcuların daha düzenli, kararlı, alçak gönüllü, fedakâr, sakin ve öz güvenli olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada sporcuların yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yere göre öfke-içe alt ölçeği puanları açısından anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu bulguya göre daha küçük yerlerde yaşayan sporcuların diğer sporculara göre öfkesini daha fazla içe atma eğilimi olduğu belirlenmiştir. Yaşamının büyük bir bölümünü daha küçük yerlerde geçiren sporcular büyük şehirlere oranla daha fazla tanınırlığa sahip olacağından öfkesini bastırma yöneminde oldukları söylenebilir. Benzer şekilde yaşanan yer değişkeni ile sürekli öfke ve öfke-içe alt boyutları açısından anlamlı farklılık bulunmuştur (Kısaç 1997). Bunun aksine üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada yaşanan yere göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Elkin ve Karadağlı 2016). Yaşanılan yer değişkeni ile kişilik faktörleri arasında sorumluluk faktörü arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0,01$). Daha büyük yerlerde yaşayan sporcuların küçük yerlerde yaşayan sporculara göre daha fazla sorumluluğa sahip olduğu görülmüştür. Şehir hayatının gereksinimleri doğrultusunda daha büyük yerde yaşayan sporcular daha fazla sorumluluk özelliği göstermesi beklenen bir durumdur. Öğretmenler üzerinde yapılan bir çalışmada yaşanan yer değişkeninin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$) (Veysel 2015). Yaşanılan yer ve duygusal dengelik faktörleri arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($p<0,05$). Daha büyük yerlerde yaşayan sporcuların küçük yerlerde yaşayan sporculara göre daha fazla duygusal dengeliğe sahip olduğu görülmüştür. Buna rağmen çalışmamızın sonuçlarının aksine üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada yaşanan yer değişkeni ile dışadönüklük faktörü arasında anlamlı ilişkinin tespit edildiği çalışmalar mevcuttur (Tatlıoğlu 2014).

Araştırmaya katılan sporcuların gelir düzeyleri ile Öfke-kontrol alt ölçeği ile anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Ekonomik düzeyi yüksek olan sporcular kendilerinden daha düşük ekonomik gelire sahip sporculara göre öfkelerini kontrol edebilmekte olduğu belirlenmiştir. Ekonomik gelir düzeyi düşük sporcuların yüksek gelire sahip sporculara oranla hayatın getirdiği zorluklar karşısında daha fazla mücadele ettikleri düşünüldüğünde yüksek gelirli sporcuların öfkelerini daha kolay kontrol edebilmesi oldukça anlaşılabilir bir sonuç olabilir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada gelir düzeyi ile sürekli öfke ve öfke ifade ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Elkin ve Karadağlı 2016). Ancak ekonomik gelir düzeyinin öfke-dış alt ölçeği ile anlamlı ilişkisini saptanmıştır (Kaya ve ark. 2012).

Araştırmaya katılan sporcuların gelir düzeyi ile dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelik faktörleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır ($p<0,05$). Ekonomik düzeyi yük-

sek olan sporcular kendilerinden daha düşük ekonomik gelire sahip sporculara göre daha uyumlu, sorumlulukları daha yüksek ve daha dengeli duygusal yapıya sahip olabilmektedirler. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada dışadönüklük, duygusal dengelik, uyumluluk, zekâ/hayal gücü faktörlerinde anlamlı fark bulunmazken, sorumluluk faktörü anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir (Tatlıoğlu 2014). Spor branşının sürekli öfke, öfke-içer, öfke-dışa ve öfke-kontrol alt ölçekleri ile anlamlı farklılıklara ulaşılammıştır ($p>0,05$). Bu araştırmayı destekler nitelikte basketbol, hentbol ve futbol sporlarıyla uğraşan sporcuların sürekli öfke, öfke-içer, öfke-dışa ve öfke-kontrol alt ölçekleri arasında anlamlı farklılıklara ulaşamadığı belirtilmektedir (Certel ve Bahadır, 2012).

Spor branşına göre kişilik özelliklerinden yalnızca uyumluluk özelliği ile anlamlı farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Genel düşünceye göre takım sporcuların daha fazla uyumluluk özelliği göstermesi beklenirken, ulaştığımız sonuca göre yüzme sporu ile uğraşan sporcuların uyumluluk düzeylerinin diğer spor branşlarından daha fazla olduğu görülmüştür. Yüzme sporu her ne kadar bireysel spor olsa da içerisinde barındırdığı bayrak yarışları ve şampiyonalarda yüzülen yarışların takım puanına etkisi gibi bireyselliğin dışında hedeflerin bulunması ve çok küçük yaşlardan itibaren takım birliğini öğrenen yüzücülerin uyumluluk düzeyinin diğer branşlara göre yüksek çıkması anlaşılabilir bir durum olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Acar M, Ömer D.(2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Vadi Yayınları: Ankara
- Akdeniz H, Demirci D, Sekban G, Yurtsever Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin öfke düzeylerinin karşılaştırılması (Kocaeli Üniversitesi örneği). *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1): 46-60.
- Allen MS, Greenlees I, Jones M. (2011). *An investigation of the five-factor model of personality and coping behaviour in sport*. *Journal of sports sciences*, 29(8), 841-850.
- Allen MS, Laborde, S. (2014). The role of personality in sport and physical activity. *Current directions in psychological science*, 23(6), 460-465.
- Certel Z, Bahadır Z. (2012). *Takım sporu yapan sporcularda benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ilişkisinin incelemesi*. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2): 157-164.
- Ceylan M, Akçakoyun F, Mutlu V.(2015). *An examination of anger levels of the individuals doing extreme sport*. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 17.1: 29-34.
- Chamorro-Premuzic T.(2008). *Personality and Individual Differences*. Blackwell Publishing: USA

- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). *Four ways five factors are basic*. Personality and individual differences, 13(6), 653-665.
- Costa PT, McCrae RR. (1995). *Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory*. Journal of Personality Assessment.,64(1): 21-50.
- Doğan T. (2013). *Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş*. Doğu Üniversitesi Dergisi, 14 (1), 56-64
- Eagleton JR, McKelvie SJ, De Man A.(2007). *Extra version and neuroticism in team sport participants, individual sport participants, and nonparticipants*. Perceptual and motor skills, 105(1), 265-275.
- Elkin N, Karadağlı F.(2016). Üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi, 21(1): 64-71.
- İbrahim İMS. (2018), *Irak ve Türkiye’de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzları* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü)
- Kaiseler M, Levy A, Nicholls AR, Madigan DJ. (2019). *The independent and interactive effects of the Big-Five personality dimensions upon dispositional coping and coping effectiveness in sport*. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 17(4), 410-426.
- Kaya N, Kaya H, Atar N, Turan N, Eskimez Z, Palloş A, Aktaş A. (2012). *Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin öfke ve yalnızlık özellikleri*. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 9(2): 18-26.
- Khan B, Ahmed A, Abid G. (2016). *Using the ‘Big-Five’ for Assessing Personality Traits of the Champions: An Insinuation for the Sports Industry*. Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, 10(1), 175-191.
- Kısaç, İ. (1997). Üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Lapa TY, Aksoy D, Certel Z, Özçelik EÇMA, Çelik G. (2013). *Evaluation of trait anger and anger expression in taekwondo athletes in relation to gender and success*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 93, 1976-1979.
- Maxwell JP, Visek AJ, Moores E. (2009). *Anger and perceived legitimacy of aggression in male Hong Kong Chinese athletes: Effects of type of sport and level of competition*. Psychology of Sport and Exercise, 10: 289-296.

- McCrae RR, Costa PT.(1989). *Reinterpreting the Myers-Briggs type indicator from the perspective of the five-factor model of personality*. Journal of Personality; 57: 17-40.
- Mirzaei A, Nikbakhsh R, Sharififar F.(2013). *The relationship between personality traits and sport performance*. European Journal of Experimental Biology, 3(3), 439-442.
- Mete, C. (2006). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nia ME, Besharat MA. (2010). *Comparison of athletes' personality characteristics in individual and team sports*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 5, 808-812.
- Nas, K. (2016). *Determination of the Footballers' Anger Expression Styles in Terms of Some Variable at Different Universities and High Schools in Turkey*. Educational Research and Reviews, 11(18), 1741-1748.
- Özer AK. (1994). *Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfadesi Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri ön çalışması*, Türk Psikoloji Dergisi, 9(31): 26-35.
- Özyeşil Z. (2012). *Five factor personality traits as predictor of trait anger and anger expression*. Education and Science, 37(163): 322-332.
- Parry J, Robinson S, Watson N, Nesti M. (2007). *Sport and spirituality: An introduction*. Routledge.
- Pease CR, Lewis GJ. (2015). *Personality links to anger: Evidence for trait interaction and differentiation across expression style*. Personality and Individual Differences. 74: 159-164.
- Ruiz, M. C., & Hanin, Y. L. (2011). *Perceived impact of anger on performance of skilled karate athletes*. Psychology of Sport and Exercise, 12(3), 242-249.
- Robazza, C., & Bortoli, L. (2007). *Perceived impact of anger and anxiety on sporting performance in rugby players*. Psychology of Sport and Exercise, 8(6), 875-896.
- Shahbazzadeh S, Beliad MR. (2017). *The Mediator Role of Exercise Self-Regulation in the Relationship between Personality Traits and Anger Management of Athletes*. International Education Studies, 10(5), 181-187.
- Sofia R, Cruz JFA. (2017). *Unveiling anger and aggression in sports: the effects of type of Sport, competitive category and success level*. Revista de psicología del deporte, 26(2), 21-28.

- Soykan Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi*, 11(2): 19-27.
- Steca P, Baretta D, Greco A, D'Addario M, Monzani D. (2018). *Associations between personality, sports participation and athletic success. A comparison of Big Five in sporting and non-sporting adults*. *Personality and Individual Differences*, 121, 176-183.
- Tatar, A. (2017). *Büyük Beş-50 Kişilik Testinin Türkçeye çevirisi ve Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu ile karşılaştırılması*. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(1): 51-61.
- Tatlıoğlu K. (2014). Üniversite öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(17): 939-971.
- Temel, M., Çelikkalp, Ü., Bilgiç, Ş., & Saraçoğlu, G. V.(2017). *Anger, Anger Expression Style and Related Factors in a Group of Associate Degree Students*. *Balkan Near Eastern J Soc Sci*, 3, 125-35.
- Veysel T. (2015). Öğretmenlerin bazı değişkenler açısından öfke düzeylerinin ve tarzlarının belirlenmesi. *Journal of International Social Research*, 8: 40.
- Woodman T, Davis PA, Hardy L, Callow N, Glasscock I, Yuill-Proctor J. (2009). *Emotions and sport performance: An exploration of happiness, hope, and anger*. *Journal of sport and exercise psychology*, 2009; 31(2), 169-188.
- Yang SX, Jowett S, Chan DKC. (2015). *Effects of big five personality traits on the quality of relationship and satisfaction in Chinese coach-athlete dyads*. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 25(4), 568-580.